

Kamu Alımları

Kamu Alımları Usulleri

İÇİNDEKİLER

- [Giriş](#)
- [Başlıca rekabetçi usul türleri](#)
- [Başlıca rekabetçi usuller ne zaman kullanılabilir?](#)
- [Yenilikçi ortaklık usulü](#)
- [İlansız pazarlık usulü](#)
- [Ek bilgi](#)

Yayın izni, SIGMA Programı Başkanı Karen Hill tarafından verilmiştir.

Giriş

Kamu alımlarındaki temel varsayım, belirli bir tipte ve değerdeki sözleşmelerin ilanlı, rekabetçi, açık, adil ve şeffaf bir usulle tüm adaylar ve istekliler için fırsat eşitliği ve eşit muamele sağlayarak temin edilecek olmasıdır. Yalnızca kısıtlı durumlarda, ilanlı rekabet içermeyen bir usulün kullanımına izin verilmektedir.

Kamu Sektörü Direktifi (Direktif)¹ kapsamındaki başlıca rekabet içeren alım usulleri arasında açık ihale usulü, belirli istekliler arasında ihale usulü, rekabetçi diyalog usulü, rekabetçi pazarlık usulü ve yenilikçi ortaklık usulü yer almaktadır.

Açık ihale usulü ve belirli istekliler arasında ihale usulü, herhangi bir koşulu karşılamak zorunda olmadan kullanılabilmesi açısından tercih edilen usullerdir. Rekabetçi diyalog usulü, rekabetçi pazarlık usulü ve yenilikçi ortaklık usulü ise yalnızca özel koşullar karşılandığında kullanılabilir. Direktif'te ayrıca özel bir usul olan tasarım yarışması da belirtilmiştir.

Direktif'te, yukarıdaki rekabet usullerinden birini kullanırken, idare tarafından izlenecek süreçler anlatılmaktadır. Direktif'te belirtilen detay düzeyi, ihale usulüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Direktif ayrıca izin verildiği durumda, idarenin rekabetçi usullerle birlikte kullanmayı tercih edebileceği alım araçlarını kapsayan hükümleri de içerir. Bu araçlar çerçeve anlaşmaları, elektronik eksiltme, dinamik alım sistemleri ve elektronik kataloglardır.

İdarenin sözleşmeyi rekabet olmadan, yani ilansız pazarlık usulüyle vermek istemesi halinde, Direktif'te belirtilen özel koşulların karşılanması gerekmektedir. Avrupa Adalet Divanı (AAD) bu koşulların oldukça dar bir kapsamda yorumlandığı ve ihalenin rekabetsiz verilmesinin yalnızca istisnai durumlarda gerçekleşmesi gerektiği kararını vermiştir.

Başlıca rekabetçi usul türleri

İdareler için başlıca beş rekabetçi usul türü bulunmaktadır:

- Açık ihale usulü
- Belirli istekliler arasında ihale usulü
- Rekabetçi diyalog usulü
- Rekabetçi pazarlık usulü
- Yenilikçi ortaklık usulü.

Açık ihale usulü: Açık ihale usulü tek aşamalı bir süreçtir. İdare, ihale ilanına çıkar ve daha sonra katılmayı talep eden müteşebbislere aralarında şartnamelerin ve sözleşmenin bulunduğu tüm ihale dokümanlarını düzenler. Tüm ihale dokümanları, ilanın yayımlandığı tarihte ücretsiz olarak elektronik ortamda hazır olmalıdır. Tüm ihale dokümanları, müteşebbislerin ilave belge sormayacağı şekilde tamamlanmış ve anlaşılabilir olmalıdır; müteşebbisler yalnızca ilgili belgeleri indirecektir.

Müteşebbisler, idarenin ilan ettiği gerekliliklere yanıt olarak hem seçim (yeterlik) bilgilerini hem de tekliflerini sunarlar. İdare çok sayıda teklif alabilir; alacağı teklif sayısını önceden belirleyemez ancak bu tüm tekliflerin değerlendirileceği anlamına da gelmez.

Yalnızca gerekli belgeleri sunan ve seçim kriterlerini karşılayan uygun niteliklere sahip müteşebbislerin teklifleri değerlendirilir. Teklifler ekonomik olarak en avantajlı teklif temelinde değerlendirilir.

¹ 2004/18/EC sayılı Direktifi ilga eden 2014/24 / EU ve 26 Şubat 2014 tarihli Kamu ihaleleri Direktifi.

İdareler ihalenin özelliklerini teklif sahiplerine açıklayabilse de, müteşebbislerle herhangi bir müzakereye girilmesine izin verilmez.

Belirli istekliler arasında ihale usulü: Belirli istekliler arasında ihale usulü iki aşamalı bir süreçtir. İdare ihale ilanına çıkar, daha sonra müteşebbisler katılma taleplerini iletir ve müteşebbisler idarenin müteşebbislerin ihaleyi kazanmak için yeterli niteliklere sahip olup olmadığını belirlerken kullandığı seçim aşaması (ön yeterlik) bilgilerini sunarlar. Daha sonra idare, teklif vermeye davet edilecek müteşebbisleri seçer.

İdare, ihaleye davet ettiği müteşebbis sayısını sınırlandırabilir ve müteşebbislerin bir kısa listesini oluşturabilir. Bu da yeterliliğe sahip olan tüm müteşebbislerin ihaleye kesin olarak davet edileceği anlamına gelmemektedir.

İdare, ihale için şartnameler ve sözleşmeyle birlikte, seçilen ya da kısa listeye alınan müteşebbislere davet mektubunu gönderir. Açık ihale usulünün aksine, belirli istekliler arasında ihale usulünde idarenin aldığı teklif sayısını sınırlandırmasına izin verilir.

Teklifler ekonomik olarak en avantajlı teklif temelinde değerlendirilir.

İdareler ihalenin özelliklerini teklif sahiplerine açıklayabilse de, müteşebbislerle herhangi bir müzakereye girilmesine izin verilmez.

Rekabetçi diyalog usulü: Rekabetçi ihale usulü iki aşamalı bir süreçtir. İdare ihale ilanını yayımlar ve katılım talepleri sunulduktan sonra, müteşebbisler ilk olarak idare tarafından müteşebbislerin sözleşmeyi yerine getirmek için yeterli niteliğe sahip olup olmadıklarını ve ihaleye davet edilecek müteşebbisleri seçmek için kullanılan ön yeterlik ve seçim aşaması bilgilerini gönderirler.

İdarenin ihaleye davet ettiği müteşebbislerin sayısını sınırlandırma ve bir kısa liste oluşturma izni vardır.

İdare, yalnızca kısa listeye alınan müteşebbisleri davet eder ve daha sonra bu müteşebbislerle rekabetçi diyaloga başlar.

Rekabetçi diyalog aşaması sırasında, müteşebbislerle projenin tüm detayları konuşulabilir ve sürecin bir parçası olarak çözüm sayısı azaltılabilir. İdare, gerekliliklerini karşılayan teklifleri alacağına kanaat getirdiğinde rekabetçi diyalog aşamasının kapandığını ilan eder ve müteşebbisleri tekliflerini sunmaya davet eder.

Teklifler yalnızca en iyi fiyat/kalite oranına göre değerlendirilebilir.

İdarenin en iyi fiyat/kalite oranını sunan istekliyle müzakere yapmasına izin verilir ancak bu müzakere yalnızca mali taahhütleri veya ihaledeki diğer koşulları koruma tedbirlerine tabi olarak teyit etmek amacıyla yapılır.

Rekabetçi pazarlık usulü: Rekabetçi pazarlık usulü iki aşamalı bir süreçtir. İdare ihale ilanını yayımlar ve müteşebbisler ilk olarak, idare tarafından müteşebbislerin sözleşmeyi yerine getirmek için nitelikli olup olmadıklarını belirlemek için kullanılan ön yeterlik ve seçim aşaması bilgilerini gönderirler. Daha sonra idare, teklif vermeye davet edilecek müteşebbisleri seçer.

İdarenin ihaleye davet ettiği müteşebbislerin sayısını sınırlandırma ve kısa liste oluşturma izni vardır.

İdare, müzakere yapmak için, yalnızca kısa listeye aldığı müteşebbislere davet gönderir. İlk teklifleri alır ve daha sonra tekliflere ilişkin olarak kısa listeye alınan isteklilerle müzakereye başlar.

Teklifler ekonomik olarak en avantajlı teklif temelinde değerlendirilir.

Yenilikçi ortaklık usulü: Yenilikçi ortaklık usulü, 2014 ihale reformlarında uygulamaya konan yeni bir usuldür. İki aşamalı bir süreçtir ve genel olarak rekabetçi pazarlık usulüne uygulanan usul kurallarına dayanmaktadır.

İdare ihale ilanını yayımlar. Müteşebbisler, idarenin müteşebbislerin niteliksel açıdan, yenilikçi ortaklık sürecine katılmaya uygun olup olmadıklarını belirlemek için kullandığı bilgileri sunar.

İdarenin, yenilikçi ortaklığa katılmaya davet ettiği müteşebbis sayısını sınırlandırma, müteşebbislerin kısa listesini çıkarma ya da yenilikçi ortaklığa katılmaya yalnızca bir müteşebbisi davet etme hakkı vardır.

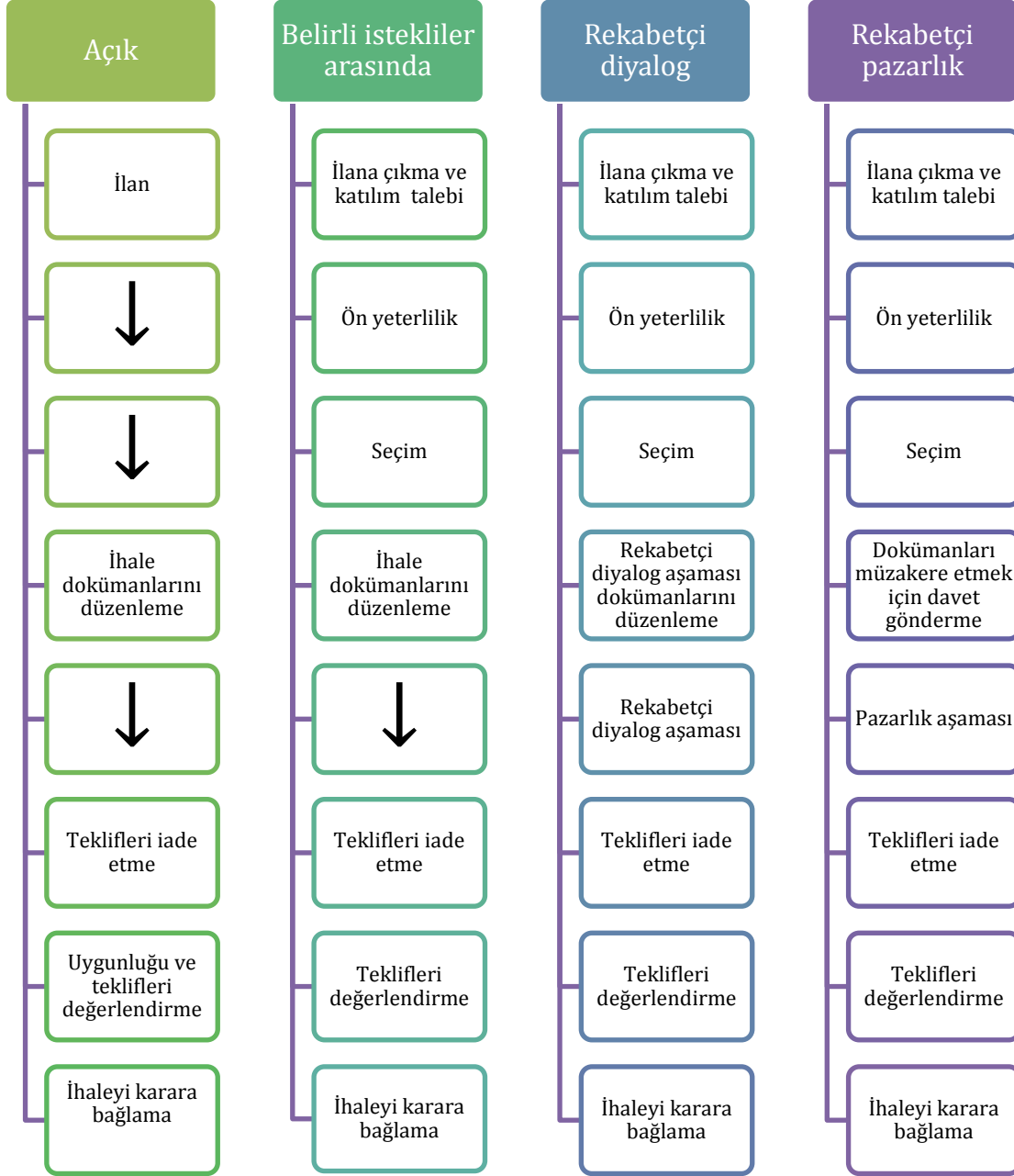
Yenilikçi ortaklık usulünün müzakere aşamasının gerçekleştirilmesine ilişkin kullar esnektir ve bu nedenle usulün gerçekleştirilme şekli oldukça farklılık gösterebilir. Temel ilke, usulün birbirini takip eden süreçler şeklinde olmasıdır; yani ürünlerin imalatını, hizmet sunumunu ya da yapım işinin tamamlanmasını kapsayabilecek olan araştırma ve yenilik sürecindeki aşamalar dizisi şeklinde yapılandırılmalıdır.

Yenilikçi ortaklık sırasında, müteşebbislerle projenin tüm detayları konuşulabilir ve çözüm sayısı sürecin parçası olarak azaltılabilir.

İdare, yenilikçi ortaklıkla geliştirilen nihai ürünleri, hizmetleri ya da yapım işlerini satın alma seçeneğine sahiptir ancak bu konuda herhangi bir zorunluluğu yoktur.

Bu usul kapsamında, sözleşmeler yalnızca en iyi fiyat/kalite oranına göre verilebilir.

Akış şeması 1. Başlıca rekabetçi usuller (yenilikçi ortaklık usulü hariç)

Tasarım yarışması usulü: Bu rekabetçi usul, sunulan tasarımlara karar verilmesinde bir jüriden yararlanılmasını kapsar. Usul sonucunda, tasarım sözleşmesi, ödüller veya her ikisi de verilebilir. Kullanılacak aşama sayısına ya da sürece ilişkin detaylı gereklilikler bulunmamaktadır. Ancak, jürinin oluşturulması ve çalışması konusunda kurallar bulunmaktadır. Bu usulden yalnızca kamu yapım işlerinin tasarımında yararlanılabilmektedir ve yaygın olarak kentteki arazilerde, ülke planlamasında, mimari ve mühendislikte veya veri işlemede kullanılmaktadır Söz konusu finansal mühendislik planlarını elde etmek için kullanılan tasarım yarışmasında, mühendislik tasarımının gerçekleştirilmesi için daha sonra düzenlenecek olan hizmet sözleşmelerinin, tasarım yarışmasının kazananına ya da kazananlarından birine ilansız pazarlık usulüyle verilmesi de şart koşulabilmektedir.

Bu temel rekabetçi usullerin her biri ne zaman kullanılabilir?

Açık ve belirli istekliler arasında ihale usulleri: İdare, açık ihale ve belirli istekliler arasında yapılacak ihale arasında seçim yapmakta özgürdür. Bu iki usulden birinin kullanıldığı durumlar için hiçbir yasal koşul uygulanmamaktadır ve idare bir usulü diğerine tercih etmek zorunda değildir; bu nedenle de tam bir seçim özgürlüğü bulunmaktadır.

Açık ya da belirli istekliler arasında? Hangi usulün kullanılacağına karar verme

Alım planlama sürecinin bir parçası olarak, idarenin, belirli bir alım için hangi usullerin en uygun olduğuna dikkatli bir şekilde karar vermesi gerekmektedir. Çoğu durumda, açık ihale ve belirli istekliler arasında ihale arasından seçim yapılır.

Daha karmaşık alımlarda, idare rekabetçi diyalog usulü veya rekabetçi pazarlık usulü kullanıp kullanamayacağı konusunda değerlendirme yapabilir. Özel uzmanlık gerektiren alımlar için, bu bölümde açıklanan diğer usullerin kullanılması uygun olabilir.

Açık ihale usulünün avantajları: Açık ihale usulü en fazla rekabeti sağlayan usuldür. Aynı zamanda, idarenin tedarikçi seçimi konusunda herhangi bir takdir yetkisi olmaması nedeniyle de en şeffaf usuldür. Örneğin belirli bir müteşebbise iltimas geçilmesi gibi yolsuzluk olasılığı daha azdır. Genel olarak, müteşebbisler arasında hileli itilaf yapılma olasılığı daha düşüktür.

Belirli istekliler arasında yapılan ihale usulüne göre açık ihale usulünde yasal zaman kısıtları daha azdır.

Açık ihale usulünün dezavantajları: İdare tüm taraflar için ihale dokümanlarının tamamını düzenlemek zorunda olduğu için, idarenin açık ihale usulündeki genel masrafları yüksek olabilir (ancak bu maliyetler, belgelerin elektronik ortamda bulundurulmasıyla büyük ölçüde düşürülebilir). İdare, çok sayıda müteşebbisin ilgilenmesi halinde başvuruların çoğunu değerlendirmek zorunda kalabilir, bu değerlendirmeler maliyetli olabilir ve çok zaman alabilir. Ayrıca, müteşebbisler, sözleşmenin daha karmaşık olması halinde açık ihaleye katılmak konusunda daha isteksiz olabilmektedir ve sonuç olarak da, ihale dokümanları çok fazla girdi sağlanması gerektiği için rutin olarak hazırlanamamaktadır. Eksiksiz bir teklif hazırlama maliyeti de, katılımın önündeki engellerden biridir; yüksek rekabet nedeniyle başarı şansı daha azdır.

Belirli istekliler arasında yapılan ihale usulünün avantajları: İhale aşamasına katılan müteşebbislerin sayısının sınırlandırılmasıyla, idarenin maliyetleri düşürülebilir ve değerlendirmeye harcanan zaman açık ihale usulünde olduğundan daha kısa olabilir. İstekli sayısının kısıtlanması, uygun olmayan müteşebbislere ilişkin gereksiz maliyetlerin önlenmesine yardımcı olabilmektedir. Bu kısıtlama ayrıca, daha kaliteli teklifler sunan daha ilgili müteşebbislerin ihaleye katılmasıyla sonuçlanabilir, dolayısıyla da daha etkin bir rekabetin sağlanmasını kolaylaştırabilir.

Belirli istekliler arasında yapılan ihale usulünün dezavantajları: Bu usuldeki yolsuzluk riski, idarenin takdir yetkisini daha fazla kullanması nedeniyle daha fazladır ve hileli itilaf olasılığı artar. Belirli istekliler arasında yapılan ihale usulünde açık ihale usulüne göre yasal zaman kısıtları da daha

uzundur.

İyi uygulamalar

Açık ihale usulü genellikle rutin, doğrudan yapılan ve emtia tipi alımlar için uygundur.

Belirli istekliler arasında ihale usulü idarenin, istekli sayısını kısıtlamanın fayda sağlayacağını düşündüğü rutin, doğrudan yapılan ve emtia tipi alımlara da uygulanabilir. Belirli istekliler arasında ihale usulü, özellikle daha karmaşık ve rutin-olmayan alımlara uygundur.

Hangi usulün kullanılacağına karar verirken, idarenin usulü uygulama maliyetleri, tam ve açık rekabetin yararları, rekabeti sınırlandırmanın yararları ve yolsuzluk ve/veya hileli itilaf yapma riski gibi çok çeşitli faktörleri tartması gerekmektedir.

Rekabetçi diyalog prosedürü ve rekabetçi pazarlık usulü: Rekabetçi diyalog usulü ve rekabetçi pazarlık usulü, yalnızca özel koşullar sağlandığında kullanılabilir. Direktif'te verilen yasal hiçbir hüküm, idarenin bu usullerden birini diğerine tercih etmesini gerektirmemektedir, ve aynı koşullar tüm usuller için geçerlidir.

Yapım işleri, tedarik ve hizmet sözleşmelerine eşit şekilde uygulanabilir olan durumlar ve koşullar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Açık ya da belirli istekliler arasında yapılan ihale usulünde, yalnızca usule uygun olmayan ve kabul edilemez tekliflerin gelmesi.

Usule uygun olmayan teklifler: Direktif'te "ihale dokümanlarına uymayan, geç alınmış, hileli itilaf ya da yolsuzluk yapıldığına dair kanıt taşıyan ya da İdare tarafından aşırı derecede düşük bulunan teklifler" usule uygun olmayan teklifler olarak değerlendirilir hükmü bulunmaktadır. Bu liste ayrıntılı değildir.

Kabul edilemez teklifler: Direktif'te "gerekli nitelikleri karşılamayan istekliler tarafından sunulan teklifler ve fiyatı idarenin ihale öncesinde belirlediği ve belgelendirdiği bütçeyi aşan teklifler kabul edilemez olarak değerlendirilir" hükmü bulunmaktadır. Bu liste ayrıntılı değildir.

Usule uygun olmayan ve kabul edilemez teklifler olması halinde, idare, "yalnızca tüm nitelikleri karşılayan [niteliksel bir seçim için] ve ön açık ihale ya da belirli istekliler arasında yapılan ihale sırasında ihale usulünün resmi gerekliliklerine göre sunulmuş teklifleri olan isteklilerin tamamı" ifadesinin usulde yer alması koşuluyla başka bir ilana çıkmak zorunda değildir. Bu durumda, yeni müteşebbisler sonraki süreçlere katılmaya davet edilmez ve niyet beyanı veya seçim aşaması yapılmaz.

Örneğin

Sağlık sektöründe bir idare röntgen cihazı temin etmek amacıyla belirli istekliler arasında ihale usulünü başlatmıştır. Dört teklif verilmiş ve değerlendirilmiştir ancak dört teklif de teknik şartnamede izin verilmeyen küçük değişiklikler içermektedir.

İdare, rekabetçi pazarlık usulüne geçmeye karar verir ve pazarlığa katılacak olan ilk teklifleri sunan dört müteşebbisi davet eder. İdare isteklilerin hepsiyle ilk sundukları teklifi müzakere eder. Müzakerelerin amacı, düzenli ve kabul edilebilir teklif elde etmek amacıyla verilen tekliflerin idarenin ihale ilanında belirttiği gerekliliklere, şartnamelere ve ek belgelere uyumlu hale getirmektir.

- İdarenin ihtiyaçlarının kolaylıkla bulunabilen çözümler uyarlanmadan karşılanamaması.
- Temin edilecek yapım işleri, mallar veya hizmetlerin tasarım ya da yenilikçi çözümler içermesi.
- Teknik şartnamenin, idare tarafından, belirlenen standartlara, ortak teknik şartnamelere ya da teknik referanslara atıfta bulunarak yeterli hassasiyetle hazırlanamaması.

Yapım işi sözleşmelerinde, yukarıda belirtilen üç maddeden birinin ya da daha fazlasının kapsamına giren durumlar, standart bina olmayan yapım işleri ya da tasarım veya yenilikçi çözümler içeren yapım işlerini içerebilir. Hizmetler veya mallar için, danışmanlık hizmetleri, mimari veya mühendislik hizmetleri ya da büyük bilişim ve iletişim teknolojisi (ICT) projeleri gibi sofistike ürünleri ya da zihinsel hizmetleri içeren karmaşık alımlarda özellikle gerekli olacak olan uyarılma veya tasarım çalışmalarını gerektiren durumlar söz konusu olacaktır. Bu gibi durumlarda, söz konusu malların ya da hizmetlerin idarenin gerekliliklerini karşıladığından emin olmak için müzakere yapılması gerekli olabilir. Piyasadaki çeşitli aktörler tarafından kolaylıkla sağlanabilecek satılmaya hazır hizmetlerde ya da mallarda, rekabetçi pazarlık usulü ya da rekabetçi diyalog usulü kullanılmamalıdır.

Örneğin

Yerel bir idare, inşaat süresince korunması gerekli olacak olan arkeolojik kalıntıların bulunma ihtimalinin olduğu şehir merkezinde yeni ofis binası inşaatı için ihaleye çıkmak istemektedir. Yerel idare, arkeolojik kalıntıların korunmasının inşaatın maliyeti ve zamanı açısından yarattığı etki konusunda müteşebbislerin almaya hazır olduğu riskleri bilmemektedir. Bu sorun hakkında müteşebbislerle müzakere yapılması gerekecektir.

İyi Uygulama

İhale sırasında idare ile müteşebbisler arasında işbirliği sağlamak amacıyla bir proje lideri tayin edilmelidir.

- Sözleşme, nitelik, karmaşıklık ya da yasal ve mali plana ilişkin olan özel durumlar ya da bu durumlardan kaynaklanan riskler konusunda ön müzakere yapmadan verilemez.

Yenilikçi ortaklık usulü

Yenilikçi ortaklık usulü, Direktif'le uygulamaya konan yeni bir usuldür. Özellikle halihazırda piyasada olan ürünlerin, hizmetlerin ya da işlerin satın alınmasıyla karşılanamayacak bir ihtiyaç olduğunda kullanılabilir ve sonuç olarak yeniliği içeren bir çözüm bulunması gereklidir.

Yenilikçi ortaklık, doğrudan yenilikçi ürünlerin, hizmetlerin ya da yapım işlerinin geliştirilmesini ve daha sonra bu malların, hizmetlerin ya da yapım işlerinin satın alınmasını amaçlayan bir usuldür.

“Yenilik” tanımlamasında, “toplumsal sorunları çözmeye ya da akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için Avrupa 2020 Stratejisi'ni desteklemeye yardımcı olmak amacıyla üretim, yapım ya da inşaat süreçleri, yeni bir pazarlama yöntemi ya da iş uygulamalarında, iş yeri organizasyonunda ya da

dış ilişkilerde yeni bir organizasyonel yöntemi kapsayan ancak bunlarla sınırlı olmayan yeni ya da büyük ölçüde iyileştirilmiş ürün, hizmet ya da sürecin uygulanması²” ifadesi bulunmaktadır.

Tüm durumlarda, yenilikçi ortaklık, piyasayı engellemeden yenilikçi bir çözüm geliştirilmesini motive ederek gerekli “market pull” (bir soruna ya da karşılanmamış müşteri isteklerine cevaben sağlanan ürün ya da çözüm) sağlayabilecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Rekabetçi usullerin uygulanmasına dair kurallar

Direktifte, ilana çıkma, seçim süreci ve kullanılacak kriterler, ihale dokümanlarının içeriği, ihale değerlendirme kriterlerinin yanı sıra her bir sürece uygulanan yasal zaman dilimleri gibi konuları kapsayan rekabetçi usullerin uygulanmasına dair detaylı kurallar yer almaktadır.

Yasal süreler: Başlıca yasal süreler aşağıdadır:

- İhale ilanının Avrupa Birliği Resmi Gazetesi’nde yayımlanmasıyla katılım taleplerinin alınması için son tarih arasında geçen süre;
- Teklif davetinin gönderilmesi ve tekliflerin alınması arasında geçen süre;
- Kesinleşen ihale kararının ardından bekleme süresi.

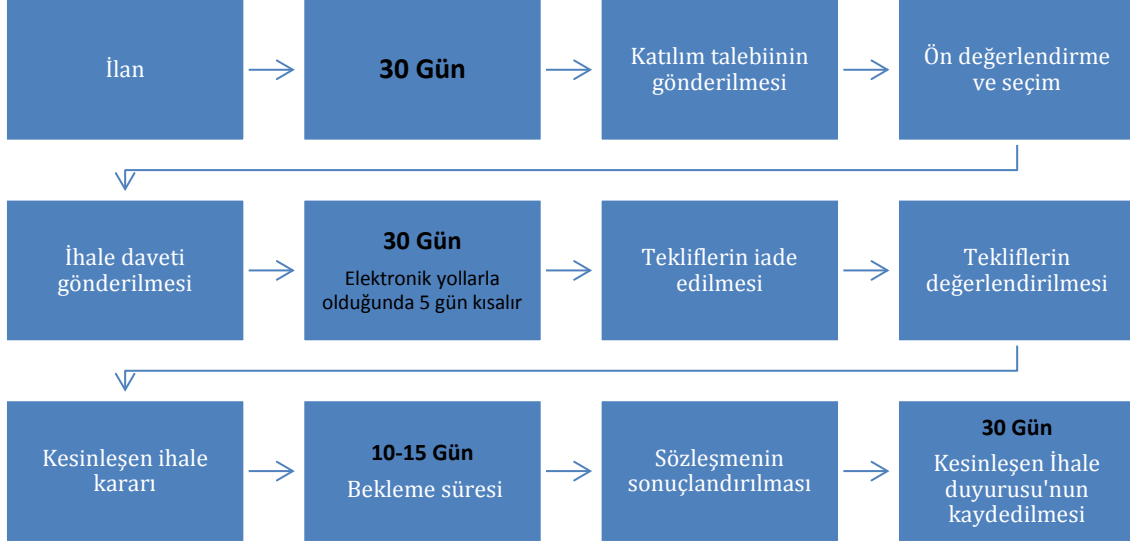
Ayrıca, belirli durumlarda müteşebbislere verilen bilgiler için de yasal süreler vardır.

Yasal sürelerin bir alım sürecini nasıl etkilediğine ilişkin örnekler aşağıda belirli istekliler arasında yapılan ihale sürecine dayanan akış şemasında verilmektedir.

Acil durumlar ve Ön Bilgi İlanı yayımlandığı durumlar ve idarenin alt merkezi makam olduğu durumlarda, yasal süreleri kısaltmak mümkündür. Bu kısaltma, Direktif’te belirtilen çok sayıda koşulun yerine getirilmesine bağlıdır. Bu koşullar aşağıdaki akış şemasına dahil edilmemiştir.

² [AVRUPA 2020. Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye yönelik Avrupa stratejisi](#)

Belirli istekliler arasında yapılan ihale usulü - önemli yasal süreler

Sektörler

İlan seçimi: Sektörel alım yapan kuruluşlar beş temel rekabetçi usul arasında seçim yapma hakkına sahiptir: açık ihale usulü, belirli kişiler arasında ihale usulü, rekabetçi diyalog prosedürü, ilanlı pazarlık usulü ve yenilikçi ortaklık usulü. Bu kuruluşlar genellikle ilana çıkma yöntemleri açısından daha esneklerdir.

Alım sürecinin gerçekleştirilmesi: Alım sürecinin uygulanmasını kapsayan Sektörler Direktifinde³ yer alan hükümler, kamuya uygulanan kurallara göre genelde daha az detaylı ve daha az yasaklayıcıdır. Örneğin, seçim aşaması kriterlerine ilişkin detaylı bir liste bulunmamaktadır ve tekliflerin alınmasına yönelik zaman sınırının karşılıklı mutabakata vararak belirlenmesini sağlayan hükümler mevcuttur.

İlansız pazarlık usulü

İdareler, ihale ilanının Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde önceden ilan edilmesiyle gerçekleşen rekabetçi bir sürecin gerekli olduğu varsayımıyla harekete geçmelidir. Yalnızca çok kısıtlı durumlarda - sözleşmenin belirli bir türde ve değerde olduğu ve Direktif'in tüm hükümlerine tabi olduğu durumlarda - sözleşme ihale ilanı önceden yayınlanmadan ve rekabetçi bir süreç olmadan verilebilir.

Uyarı! Avrupa Adalet Divanı içtihadı çerçevesinde, ihale ilanının Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde ihale ilanı ile ilana çıkma ve rekabetçi bir süreç uygulama gerekliliğine ilişkin derogasyonların oldukça dar anlamda yorumlandığı açıktır. Bu yaklaşımı kanıtlar şeklinde, koşullara uyumu ortaya koyma sorumluluğu idareye aittir.

İlana çıkma ve rekabetçi bir süreç uygulama yükümlülüğüne ilişkin derogasyonlar nelerdir? Derogasyonlar, sözleşme türüne ve koşullara göre değişiklik göstermektedir. Özetle:

Yapım işleri, mal alımı ve hizmet alımı ihalelerine yönelik derogasyonlar:

³ 2004/17/EC sayılı ve 26 Şubat 2014 tarihli Direktifi ilga eden su, enerji, ulaşım ve posta hizmetleri sektörlerindeki kurumlar tarafından yapılan alımlara dair 2014/25/EU sayılı Direktif.

- Sözleşmenin koşullarının büyük ölçüde değiştirilmemesi koşuluyla açık ihale usulüne ya da belirli istekliler arasında yapılan usule cevaben **herhangi bir katılım teklifi/talebi ya da uygun bir katılım teklifi/talebi alınmamıştır.**
 - **“Uygun” olmayan teklif:** Direktif'te, “Bir teklif, sözleşmeyle alakalı olmadığı ve açıkça, büyük oranda değişiklik yapmadan, idarenin ihtiyaçlarını ve gerekliliklerini ihale dokümanlarında belirtildiği gibi karşılayamadığında uygun olmayan teklif olarak değerlendirilir.” şeklinde belirtilmektedir.
 - **“Uygun” olmayan katılım talebi:** Direktif'te “Katılım talebi, ilgili müteşebbisin [hariç bırakma dayanaklarına] göre dahil edilmediği ya da edilemeyebileceği veya İdare tarafından belirtilen seçim kriterlerini sağlamadığı durumda uygun olarak değerlendirilmez.” şeklinde belirtilmektedir.
 - **Uyarı!** “Uygun” olmayan teklifler veya katılım talepleri ile bu durumda olduğu gibi, rekabetçi diyalog usulünün ve rekabetçi pazarlık usulünün kullanılmasına izin veren “usule uygun olmayan” ve “kabul edilemez” teklifler arasındaki kavram farkına dikkat ediniz.
- **Sanatsal ya da teknik nedenler veya münhasır haklarının korunması:** “Alımın eşsiz bir sanat eseri ya da sanatsal performans oluşturma ya da elde etme amacıyla yapıldığında”, teknik nedenlerden dolayı ya da “fikri mülkiyet hakları gibi münhasır hakların korunması” gibi nedenlerle bağlantı olarak yarışmanın gerçekleşmemesi halinde, sözleşme yalnızca belirli müteşebbise verilebilir.
 - Teknik nedenlere veya münhasır haklarının korunmasına ilişkin istisnalar yalnızca aşağıdaki durumlarda geçerlidir:
 - Makul alternatifin ya da ikamenin olmaması;
 - Yarışmanın gerçekleşmemesinin sebebinin alım parametrelerinin yapay bir şekilde daraltılması olmaması.
- **Aşırı aciliyet:** “İdare tarafından öngörülemeyen olaylar” nedeniyle, açık ya da belirli istekliler arasında yapılan ihale usullerine yönelik zaman kısıtlarına uyulamaz. Bu dayanaklara yalnızca “kesinlikle gerekli” olduğunda başvurulacaktır.
 - Aşırı aciliyeti gerekçelendirmek amacıyla başvurulacak durumlar “hiçbir durumda idareye atfedilir olamaz”. Kötü Planlama, ilansız pazarlık usulünü uygulamak için bir gerekçe olarak kabul edilemez.

Mal alımı sözleşmelerinden derogasyonlar:

- **Yalnızca araştırma ve geliştirme amacıyla üretilen ürünler:** Bu ürünler yalnızca araştırma, deney, bilimsel çalışma ya da geliştirme amacıyla üretilmektedir. Bu dayanaklar, ticari sürdürülebilirliği sağlamak ya da araştırma ve geliştirme maliyetlerini karşılamak amacıyla seri üretim söz konusu olduğunda geçerli değildir.
- **İlk tedarikçiden yapılan ek teslimatlar:** Derogasyon, “malların ya da kurulumların kısmi bir ikamesi ya da mevcut malların ya da kurulumların uzantısı olarak amaçlanan ilk tedarikçi tarafından yapılan ek teslimatlar” için aşağıdaki durumlarda geçerlidir:
 - “Tedarikçi değişikliği İdare'yi, işletme ve bakımda uygunsuzluk veya oransız teknik zorluklara yol açacak farklı teknik özelliklere sahip malzeme almak zorunda bıraktığında”;
 - “Söz konusu sözleşmelerin süresinin ve tekrar eden sözleşmelerin, genel kural olarak, üç yılı geçmemesi şartıyla”.

- Emtia piyasasında teklif verilen ve satın alınan mallar
- **Özellikle avantajlı koşullarda mal alımı:** Derogasyon aşağıdaki kişilerden özellikle avantajlı koşullarda alınabilecek mallar için geçerlidir:
 - İşini tasfiye eden tedarikçi; ya da
 - İflas usullerini, alacaklılar ile yapılan düzenlemeyi, ulusal yasa veya yönetmelik kapsamında benzer bir usulü uygulayan tasfiye görevlisi.

Hizmet alımı sözleşmelerinden derogasyonlar:

- **Tasarım yarışmasının ardından:** Derogasyon ilgili sözleşmenin, tasarım yarışması kurallarına uygun olarak başarılı adaya(lara) verileceği durumda uygulanır. İki ya da daha fazla başarılı aday olması durumunda, tüm başarılı adaylarla pazarlık yapılması koşuluyla derogasyona izin verilir.

Yapım işleri ve hizmet alımı sözleşmelerine yönelik derogasyonlar:

- **Yapım işlerinin veya hizmetlerin tekrarı:** Derogasyon, ilk sözleşme kapsamında aynı müteşebbise verilen “benzer yapım işlerinin ya da hizmetlerin tekrarıdan oluşan yeni yapım işlerine veya hizmetlere” uygulanır. “Söz konusu yapım işi veya hizmetlerin, ilk sözleşmenin verildiği temel projeye uygun olması koşuluyla”, rekabet çağrısının yayımlandığı usule göre izin verilir. Temel projede “olası ek yapım işleri veya hizmetler ve sözleşmelerin verileceği koşullar kapsamında” ifadesinin yer alması gerekmektedir.

Sözleşmelerin süreleri zarfında değiştirilmesine ilişkin özel hükümler

Direktif'te, uygulanması sırasında bir sözleşmede değişiklik yapılmasının mümkün olduğu ve bu değişikliklerin nasıl yapılacağı açıklanmaktadır. Detaylı bilgi için, SIGMA Kamu Alımları Dosyası 38, *Sözleşme Değişiklikleri*'ne bakınız.

Avrupa Adalet Divanı'nın ilgili içtihadı göz önünde bulundurulduğunda, genel kural aynı kalmaktadır, yani **ilk sözleşmede önemli değişiklikler yapılması durumunda yeni bir alım usulü gerekmektedir** (ya da yeni bir çerçeve anlaşması). Söz konusu değişiklikler, tarafların sözleşmenin ilk şartlarını veya koşullarını yeniden müzakere etme niyetini göstermektedir. Bu durum, özellikle, ilk usulün bir parçasını teşkil etmeleri halinde, değiştirilen koşulların usulün sonucu üzerinde etki yaratması halinde geçerlidir.

Ek bilgi

SIGMA Yayınları

Kamu Alımları Eğitim Kitapçığı – Modül C 4

<http://www.sigmaweb.org/publications/public-procurement-training-manual.htm>

Kamu Alımları Dosyaları

<http://www.sigmaweb.org/publications/key-public-procurement-publications.htm>

Kamu Alımları Dosyası 38, Sözleşme Değişiklikleri